

Kommissorium for følgegruppe for implementering af national strategi for data management baseret på FAIR principper

Kommissoriets baggrund

Forskning skaber resultater, som kan udnyttes af samfundet til at adressere såvel globale som nationale udfordringer. I kraft af den igangværende digitalisering kan forskningsresultater deles og bruges hurtigere og nemmere. Forskningsdata kan anvendes og genbruges af andre forskere, og resultater kan reproducere med henblik på en sammenligning af resultaterne. Det fremmer en mere effektiv og bedre forskning, herunder øger tilliden til forskningen.

Derfor har Europa-Kommissionen lanceret en række politiske og strategiske initiativer, der har til formål at understøtte en bedre forsknings- og samfundsmæssig udnyttelse af forskningsdata, herunder blandt andet European Open Science Cloud, der har til formål at etablere et Web of FAIR data, der skal gøre det nemmere at finde og genanvende forskningsdata på tværs af landene i Europa.

I Danmark offentliggjorde Uddannelses- og Forskningsstyrelsen i 2018 en strategi for nationalt samarbejde om digital forskningsinfrastruktur, der anbefalede at få udarbejdet en strategi for data management baseret på FAIR principper (herefter "strategien"). Denne strategi er nu offentliggjort.

Formålet med strategien er at etablere basis for beslutninger om en national implementering og finansiering af en data management-praksis, som er baseret på FAIR-principperne (Findable, Accessible, Interoperable, Reusable). Det betyder, at data skal kunne findes, tilgås, sammenkobles og genbruges, og at betingelserne for brug af data er klart formuleret. Herigennem skal det tilstræbes, at mængden af forskningsdata, der er FAIR øges markant i Danmark, så Danmark kan være en proaktiv deltager i den europæiske udvikling frem mod en bedre udnyttelse af værdien af forskningsdata.

I strategien står der, at der, som opfølgning på den, er behov for at udarbejde en implementeringsplan. Dette kommissorium beskriver, hvordan arbejdet med implementeringsplanen forventes organiseret.

Implementeringen af strategien vil i høj grad påhvile de interessenter, der producerer forskningsdata på forskningsinstitutionerne, men der er dog behov for at koordinere og følge dette arbejde. Til det formål nedsætter Uddannelses- og Forskningsstyrelsen en følgegruppe.

Følgegruppens formål

Følgegruppen får til opgave at følge og koordinere implementeringen af strategien. Strategien indeholder en række principper og forslag til indsatser, der er beskrevet i indsatsområder, som er med til at understøtte implementeringen af principperne. En del af indsatsområderne skal interessenterne selv stå for, og en del af implementeringen vil DeiC (Dansk e-infrastruktur Samarbejde) stå for. En del af implementeringen kræver dog en national koordinering på tværs af interessenter (eksempelvis forskningsinstitutioner, DeiC), og det er den del af implementeringen som følgegruppen skal fokusere på.

27. august 2021

**Uddannelses- og
Forskningsstyrelsen**
Forskningsinfrastruktur

Haraldsgade 53
2100 København Ø
Tel. 7231 7800

www.ufm.dk

CVR-nr. 3404 2012

Sagsbehandler
Thomas Midtgaard
Tel. 72 31 82 92
thmi@ufm.dk

Ref.-nr.
19/37987-8

Følgegruppen skal udarbejde en handlingsplan, der adresserer indsatser, der kræver en særlig national koordinering, og skal særligt adressere følgende forslag til konkrete indsatser ved at koordinere arbejdet med:

1. at få faggrupper på tværs af forskningsinstitutionerne til at definere egen implementering af FAIR-principper.
2. at udvikle metoder og infrastruktur til langtidsbevaring af forskningsdata, som er tilpasset forskningens behov for diversitet i objekt- og filtyper, såvel som skalering i forhold til datamængder.
3. at definere kriterier for datas værdi ift. genanvendelighed og langtidsopbevaring.
4. inden for fagområderne at udarbejde anbefalinger af metoder, som sikrer løbende dokumentation af forskningsdata, i takt med at disse indsamles og genereres, således at alle nødvendige informationer er til stede, når resultater skal gøres tilgængelige.
5. at udarbejde og udbrede institutionelle retningslinjer for brugen af datalicenser primært baseret på internationale standarder.
6. at udbygge den nationale tjeneste for data management-planer med fagtilpassede skabeloner samt tilpasninger der kan gøre data management-planer anvendelige i forbindelse med anmeldelse til Rigsarkivet.
7. at anbefalede tjenester og infrastrukturer bliver certificerede efter internationale standarder i nødvendigt omfang, og at governance og politikker sikrer korrekt administration af adgangen til data, også efter at forskere har forladt institutionen.
8. at der etableres samarbejde på tværs af forskningsinstitutionerne om tilvejebringelsen af data stewardship forskerstøttefunktion, hvor dette er gavnligt ud fra eksempelvis et ressourcemæssigt hensyn, f.eks. til større tværgående projekter. Større nationale satsninger koordineres under DeiC.
9. udvikling af relevant efteruddannelse i FAIR, data management og data stewardship, der skal tilbydes til forskere og data stewards på relevante faglige niveauer.
10. at viden om data management og FAIR-principperne stilles til rådighed på relevante trin af forskernes uddannelse, f.eks. på PhD-skolerne.
11. at der etableres en liste over udgifter til FAIR data management-relaterede udgifter (software, lagerplads, årsværk), som løbende opdateres. Listen er vejledende, og kan anvendes af fonde og universiteter, som udgangspunkt for udarbejdelse og vurdering af budgetter. Listen udarbejdes af et udvalg med repræsentanter fra Danske Universiteter og forskningsfondene.
12. at der på tværs af institutionerne samarbejdes om sikkerhed med henblik på at sikre danske forskningsdata mod uønsket deling med 3. part, som ikke selv lever op til de grundlæggende værdier for åbne data.
13. at problemstillinger vedr. GDPR-regler beskrives med det formål at drøfte, hvorledes deling af forskningsdata på tværs af institutioner og landegrænser bliver så smidig og agil som muligt. Arbejdet kan afvente Datatilsynets offentliggørelse af nye vejledninger med fortolkning af GDPR-reglerne inden for forskningsområdet.

**Uddannelses- og
Forskningsstyrelsen**

Som en del af handlingsplanen skal følgegruppen desuden overveje, hvorledes de forskningsfinansierende fonde kan understøtte strategiens principper og indsatser, da de spiller en afgørende rolle i den ønskede transformation mod FAIR data.

Følgegruppen skal således overveje fordele og ulemper ved, at de forskningsfinansierende fonde stiller krav om, at forskningsdata produceret på baggrund af bevillinger fra de offentlige forskningsfinansierende fonde skal være FAIR, eller som minimum leve op til strategiens princip om, at forskningsdata som minimum skal tildeles et PID og metadata. På tilsvarende vis skal følgegruppen overveje fordele og ulemper ved, at de forskningsfinansierende fonde stiller krav til bevillingsmodtagere om udarbejdelse af data management planer. Horizon Europe stiller tilsvarende krav til bevillingsmodtagere. Det bør endvidere overvejes, om de forskningsfinansierende fonde skal adressere, hvordan forskernes indsats for at gøre forskningsdata FAIR kan indgå i evalueringen af ansøgninger. EU-Kommissionen er p.t. i gang med at konsultere bl.a. europæiske forskningsfonde om en ændring af evalueringspraksis med det formål i højere grad at meritere åbent samarbejde, herunder viden- og datadeling.

**Uddannelses- og
Forskningsstyrelsen**

For at understøtte implementeringen af strategien kan følgegruppen nedsætte arbejdsgrupper, der adressere de forskellige aspekter af implementeringen af de konkrete indsatser.

De arbejdsgrupper, som følgegruppen nedsætter, vil referere til følgegruppen og følgegruppen vil rapportere til Uddannelses- og Forskningsstyrelsen og holde Danske Universiteter orienteret om arbejdet.

Følgegruppens sammensætning og leverancer

Følgegruppen skal rapportere til Uddannelses- og Forskningsstyrelsen i form af en handlingsplan for implementering af strategien. Den skal udarbejdes blandt andet på baggrund af input fra de arbejdsgrupper, som følgegruppen nedsætter. Handlingsplanen skal indsendes til Uddannelses- og Forskningsstyrelsen senest den 1. marts 2022. Herefter skal følgegruppen udarbejde en rapport, der beskriver fremskridt i handlingsplanen. Denne rapport skal indsendes til Uddannelses- og Forskningsstyrelsen senest den 1. december 2022. Uddannelses- og Forskningsstyrelsen vil herefter tage stilling til om følgegruppens mandat skal forlænges.

Formanden for følgegruppen vil være John Renner Hansen, formand for DeiC's bestyrelse. Sammensætningen af de arbejdsgrupper, som følgegruppen måtte nedsætte, vil afhænge af området for arbejdsgruppen.

Følgegruppen får følgende sammensætning

Forskningsinstitutioner

- Tre repræsentanter udpeget af Danske Universiteter
- En repræsentant udpeget af DeiC (+ John Renner Hansen)
- En repræsentant fra Danmarks Frie Forskningsfond
- En repræsentant fra Danmarks Innovationsfond
- En repræsentant fra Danmarks Grundforskningsfond
- En repræsentant fra Novo Nordisk Fonden
- En repræsentant fra Lundbeckfonden

- En repræsentant fra Uddannelses- og Forskningsstyrelsen

Mødekadence

Følgegruppen mødes 6-8 gange om året til møder eller efter behov. Første møde afholdes i oktober 2021.

Ressourcer og økonomi

DeiC vil levere sekretariatsbistand til følgegruppen og arbejdsgrupperne og DeiC vil også stå for afholdelse af alle udgifter i denne forbindelse.

**Uddannelses- og
Forskningsstyrelsen**